

DÜNYA BANKASI EMTİA PİYASASI RAPORU YAYIMLANDI

Küresel emtia fiyatları 2023'ün ilk çeyreğinde yüzde 14 düşerken, Mart ayı sonunda Haziran 2022'deki tarihi zirvesinin yaklaşık yüzde 30 altına indi.

Rusya-Ukrayna krizinin başlamasının ardından fiyatlardaki artış; büyük ölçüde yavaşlayan ekonomik aktivite, emtia ticareti akışlarının küresel olarak yeniden tahsis edilmesinin bir kombinasyonuyla çözüldü.

Bu yılın geri kalanında emtia fiyatlarının genel olarak çok değişmeyeceği tahmin ediliyor. Ancak fiyatların hala pandemi öncesi seviyelerin üzerinde seyredeceği ve bu durumun satın alma gücü ve gıda fiyatları üzerinde baskı oluşturacağı bekleniyor. Fiyatlara yönelik yukarı yönlü riskler arasında enerji ve metal arzındaki olası aksamalar (kısmen ticaret kısıtlamaları nedeniyle), artan jeopolitik gerilimler, Çin'in sanayi sektöründe beklenenden daha güçlü toparlanması yer alıyor. Hayal kırıklığı yaratan küresel büyüme en büyük aşağı yönlü risk olarak karşımıza çıkıyor.

Güncel Gelişmeler

Enerji Fiyat Endeksi

Enerji fiyatları, 2023'ün ilk çeyreğinde 2022'nin son çeyreğine göre yüzde 20 daha düşük seyretti. Brent petrol fiyatı, Mart 2023'de dalgalanma yaşamasına rağmen Haziran 2022'deki son rekorunun yüzde 35 altında. Rus petrolü için ödenen referans fiyattaki indirim, (G7) sanayi ülkeleri tarafından fiyat tavanı getirilmesinin ardından Aralık 2022'de genişledi.

Avrupa'da, beklenenden daha ılıman geçen kış, sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatındaki artış ve enerji verimliliği ile tasarrufu artırmaya yönelik ortak çabalar, doğal gaz fiyatlarının Ağustos'taki zirvesinden yaklaşık yüzde 80 oranında düşmesine yardımcı oldu.

Tarım Fiyat Endeksi

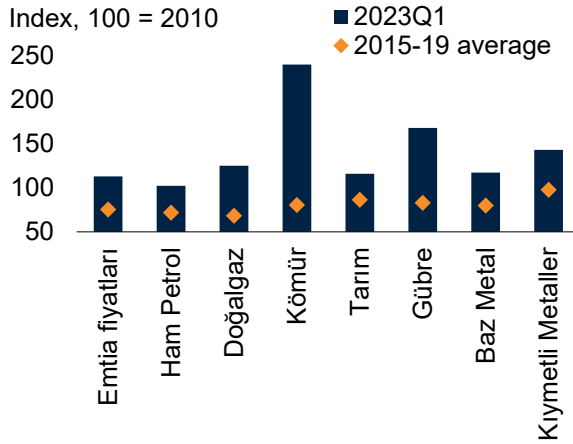
Tarım fiyatları, 2022'nin son çeyreği ile 2023'ün ilk çeyreği arasında genel olarak değişmezken, Nisan 2022 zirvesinin yüzde 14 altında seyretti. Karadeniz Tahıl Girişimi'nin yenilenmesi, Ukrayna'dan yapılan tahıl ihracatının küresel pazarlara ulaşmasına yardımcı olmaya devam etti.

Girişim, diğer önemli tahıl üreticisi ülkelerde daha iyi hasat ve daha düşük enerji fiyatları ile tarımsal emtia fiyatlarının 2022'nin başlarındaki zirvelerinden düşmesine yardımcı oldu. Tahıl fiyatları 2023'ün ilk çeyreğinde yüzde 5 düşerken, diğer gıda ürünlerinin çoğunun fiyatları hafif yükseldi.

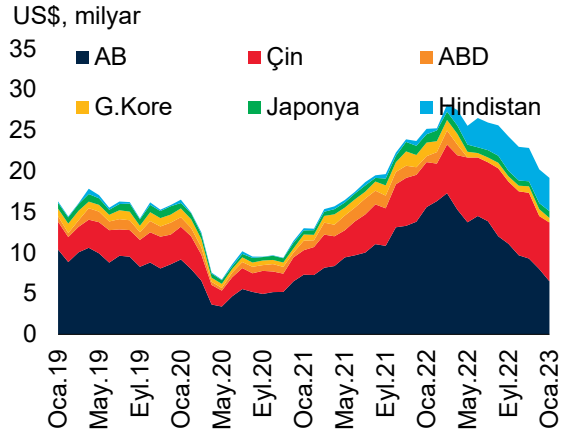
Reel olarak gıda fiyatları, 2007-08 gıda krizi sırasında gözlemlenen seviyelerin üzerinde kalmaya devam ediyor. Artan gıda fiyatları, gelişmekte olan birçok ekonomide daha yoksul nüfuslar için ciddi sonuçlarla birlikte, gıda güvenliğinde sıkıntıya neden oluyor.

146 ülkede yıllık yerel gıda fiyatları enflasyonu, Şubat 2023'de ortalama yüzde 20 ile son yirmi yılın en yüksek seviyesi oldu. Düşük ve orta gelirli on ülkeden dokuzu yüzde 5'in üzerinde gıda fiyat enflasyonu ile karşı karşıya.

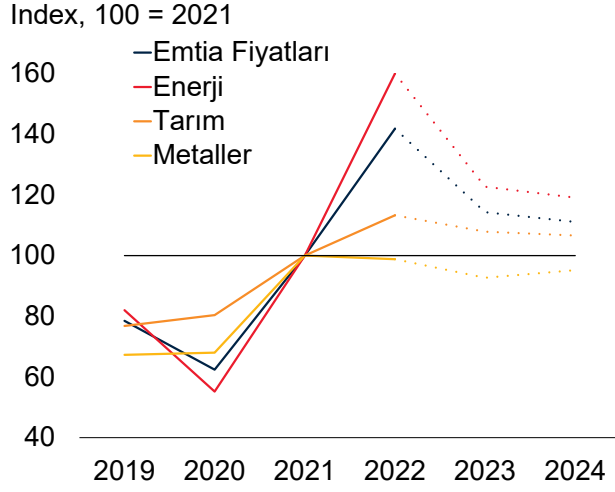
Emtia Fiyat Endeksi

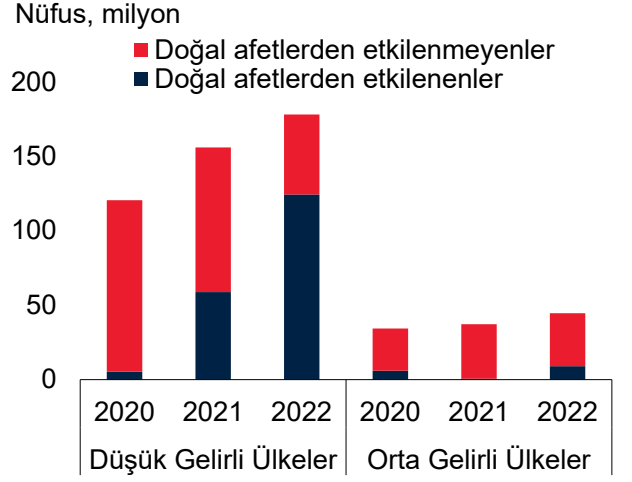
Rusya Fosil Yakıt İhracatı

Emtia Fiyat Tahminleri

Gıda Güvenliği

Metaller ve Mineraller Fiyat Endeksi

Metaller ve mineraller fiyat endeksi, 2022'nin son çeyreğine göre 2023'ün ilk çeyreğinde yüzde 10 arttı. Ocak ayındaki kısa süreli fiyat artışı, Çin'in sıfır COVID-19 politikasının sona ermesinin talebi yükselteceği beklentisinden kaynaklandı. Ancak fiyatlar, büyük ölçüde zayıflayan küresel talep nedeniyle Mart ayında düştü.

Değerli metaller endeksi, 2023'ün ilk çeyreğinde yüzde 9 arttı. Bu artışta zayıflayan doların, platin ve gümüşe yönelik güçlü endüstriyel talebin ve ABD ve Avrupa'daki bankacılık stresinin ardından güvenli yatırım limanlarına yönelmenin etkisi oldu.

GÖRÜNÜM VE TAHMİNLER

2022'de yüzde 45 artan emtia fiyatlarının bu yıl yüzde 21 düşmesi ve 2024'de büyük ölçüde sabit kalması bekleniyor. 2023'ün tamamı için fiyatlarda beklenen düşüş, pandemiden bu yana en sert düşüşü temsil ediyor. 2023'ün ilk çeyreğinde enerji fiyatlarındaki düşüşün azalması ve ardından 2023'ün geri kalanında fiyatların sabit kalması ve 2024'de piyasaların arz baskıları nedeniyle daralması beklendiğinden hafif bir yükselişin gelmesi bekleniyor.

Buna karşılık, enerji dışı emtia fiyatları, küresel talebin Ekim 2022 tahminlerinin beklenenden daha zayıf olduğu kanıtlandığından, 2023'de yaklaşık yüzde 10 ve 2024'de neredeyse yüzde 3 düşecek.

Enerji Fiyat Tahminleri

Enerji fiyat tahminleri keskin bir şekilde düştü. Enerji fiyat endeksinin 2023'de yüzde 26 düşmesi ve 2024'de büyük ölçüde değişmeden kalması bekleniyor. Brent ham petrol fiyatlarının 2023'de varil başına ortalama 84 dolar olacağı tahmin ediliyor.

Zayıf küresel talep şimdiden 2022 ortalamasının yüzde 15 altına düşmesine neden oldu ve 2024'ün sonuna kadar bu seviyede kalacağı tahmin ediliyor.

Avrupa'da doğal gaz fiyatlarında 2023'de yüzde 53 düşüş beklenirken, fiyatlar 2015-2019 arasında görülen ortalama seviyelerin neredeyse üç katı kadar yüksek olacağı biliniyor. Bunun yanı sıra Avrupa, önümüzdeki kış yeterli arz sağlamak için hala zorluklarla karşı karşıya.

Kömür fiyatlarının 2023'de yüzde 42 ve 2024'de yüzde 23 düşmesi bekleniyor. Büyük üreticilerin (özellikle Avustralya ve Endonezya) ihracatının ise artması bekleniyor.

Gübre fiyatlarının, doğal gaz ve kömür fiyatlarında beklenen düşüşlerle birlikte 2023'de yüzde 37 oranında düşmesi bekleniyor, ancak reel olarak 2008-09 gıda krizi sırasındaki yüksek seviyelere yakın kalmaya devam ediyor.

Tarım Fiyat Tahminleri

Tarım fiyatlarının 2023'de yüzde 7, 2024'de ise daha da düşeceği öngörülüyor. Karadeniz bölgesinden yapılan tahıl ve yağlı tohum ihracatının sabit kalacağı varsayımıyla gıda fiyatlarının 2023'de yüzde 8, 2024'de yüzde 3 düşmesi bekleniyor. Bununla birlikte, 2023'deki gerçek gıda fiyatları, 1975'den bu yana ikinci en yüksek seviyelerinde kalacak.

Yüksek gıda ve gübre fiyatları, çatışmalar, ekonomik ve iklimsel şoklar nedeniyle bu yıl dünya genelinde 349 milyondan fazla insanın (2020'deki rakamın iki katı) gıda güvenliği sorunlarıyla karşı karşıya kalacağı tahmin ediliyor.

Doğal afetlerin yaygınlığı, özellikle düşük gelirli ülkelerde gıda güvenliği olmayan hanelerin sayısındaki önemli artışla ilişkili. Pamuk, kereste ve kauçuğu içeren tarımsal hammadde fiyatları, yavaş küresel endüstriyel talep büyümesini yansıtarak 2023'de yaklaşık yüzde 6 düşecek ve Çin'in talebinin artmasıyla 2024'de yüzde 2 oranında toparlanacak.

Metal ve Mineral Fiyatları Tahminleri

Ocak 2023'de kısa bir süre yükselen metal ve mineral fiyatlarının 2023'de geçen yıla göre yüzde 8, 2024'de ise yüzde 3 daha düşmesi bekleniyor.

Üretimdeki küresel talebin zayıf kalması ve Çin'in toparlanmasının ağırlıklı olarak hizmet odaklı olması bekleniyor. Gelecekteki büyüme beklentilerine ilişkin artan belirsizlik, enflasyona ilişkin devam eden endişeler ve ilk çeyrekteki finansal stres nedeniyle güvenli liman talebinin artmasıyla birlikte değerli metal fiyatlarının 2023'de yüzde 6 artması bekleniyor.

RİSKLER

Son zamanlarda emtia piyasalarına yönelik şokların altında yatan faktörlerin çoğu hala geçerli olduğundan, tahmine yönelik riskler yukarı yönlüdür:

Beklenenden daha zayıf petrol arzı: Petrol arzı, özellikle yaptırımların petrol ihracatını beklenenden daha fazla kesintiye uğratması halinde Rusya'da ve diğer Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nde ve arzın hedefin altında kaldığı 10 üye ülkede (OPEC+) hayal kırıklığı yaratabilir. Daha sıkı kredi koşulları, petrol veya kömür şirketlerinin başka yerlerde arzı artırma kabiliyetini engelleyebilir. Enerji geçişini hızlandırmaya yönelik politikalar, fosil yakıt üretimini caydırırken aynı zamanda metallere, özellikle bakır, nikel ve lityuma olan talebi artırabilir. Fosil yakıtlı enerji üreticileri, üretimi artırmaya yatırım yapmaktansa bilançolarını güçlendirmek ve hissedarları ödüllendirmek için karlarını kullanmayı tercih edebilirler. Bu, karbon-yoğun enerji emtialarının ve aynı zamanda metallerin ve minerallerin daha yüksek fiyatlarına yol açacaktır.

Çin'den gelen talebin yönü: Çin'deki toparlanma hizmet sektörüne değil (tahmin edildiği gibi) emtia yoğun sektörlere yönelebilir. Bu, endüstriden gelen büyük talep nedeniyle daha yüksek enerji ve metal fiyatlarına yol açacaktır. Çin'deki gayrimenkul sektörü tahmin edilenden daha erken güçlenmeye başlayabilir, bu da baz metal ithalat talebini ve fiyatlarını yükseltebilir. Bu durum, elektrikli araç bataryalarının üretiminde kullanılmaları nedeniyle orta vadede küresel talepte artış yaşanması beklenen alüminyum, bakır, lityum ve nikel fiyatları üzerinde yukarı yönlü baskıya neden olabilir.

Jeopolitik gerilimlerin yoğunlaşması: Jeopolitik gerilimlerin yoğunlaşması halinde küresel tahıl ve enerji (özellikle kömür ve doğal gaz) arzı beklenmedik bir şekilde yön değiştirebilir.

Avrupa'nın doğal gaz stokları yüksek ancak 2023-24 kış aylarında tüketimi karşılamak için yeterli olmayabilir (Avrupa Komisyonu, 2023). Yaptırımlar ve karşı önlemler nedeniyle ticaret yollarında, özellikle Karadeniz ve Ukrayna çevresindeki tahıllarda yaşanan aksaklıklar, tahıl fiyatlarını yükseltebilir.

Olumsuz hava koşulları: Başlıca küresel gıda üreten bölgelerde mahsulleri etkileyen olumsuz hava olaylarının meydana gelmesi, gıda fiyatlarında artışa neden olabilir. Normalden daha soğuk kış havası veya normalden daha sıcak yaz havası, kuzey yarımkürede enerjide ısıtma veya soğutma talebini artırabilir. Olumsuz hava olayları, iklim değişikliğinin bir sonucu olarak doğal afetlere dönüşebilir.

Tüm bunların yanı sıra, devam eden yüksek enflasyonist baskılar, büyük merkez bankalarından daha agresif bir politika tepkisi gerektirebilir. Son finansal krizlerin ardından, kredi koşulları sıkılaşabilir. Bu tür riskler meydana gelirse, endüstriyel emtialara olan talep azalır ve fiyatların düşmesine neden olur.

Kaynak: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/5a0ea04c-62b7-4b38-ab7c-282710e82ed1/content>